

PEDAGOGNING USLUBIY KOMPETENSIYASIGA OID YONDASHUVLAR TAHLILI

Ergasheva Go‘zal Maxkambayevna - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti “Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi” kafedrasida dotsenti
v.b.,

Annotatsiya: Maqolada kasbiy pedagogik kompetentsiyaning bir qismi sifatida zamonaviy pedagogning uslubiy kompetentsiyasining kontseptsiyasi va tarkibiy tuzilmalariga yondashuvlar tahlil qilinadi. Pedagogning uslubiy kompetentsiyasi nafaqat o‘z fanini o‘qitish usullarini bilishi, balki o‘zidagi shaxsiy xususiyatlar va tajriba-malakalarni diagnostika qila olishi bilan ham belgilanadi. Pedagogning uslubiy kompetentsiyasi metodik faoliyat jarayonida o‘zlashtirilgan fikrlash, uslubiy bilim va ko‘nikmalarning tizimli darajasini aks ettiradi. Shu sababdan pedagogning uslubiy kompetentsiyasi o‘quvchilarning ta‘lim imkoniyati va ehtiyojlarini hisobga olgan holda pedagogik va uslubiy muammolarni samarali va sifatli hal etishni ta‘minlashga qaratiladi.

АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

Аннотация: В статье анализируются подходы к понятию и структурным структурам методической компетентности современного педагога как части профессиональной педагогической компетентности. Методологическая компетентность учителя определяется не только знанием методов преподавания своего предмета, но и умением диагностировать свои личностные особенности и умения. Методическая компетентность учителя отражает системный уровень мышления, методические знания и умения, приобретенные в процессе методической деятельности. По этой причине методическая компетентность педагога ориентирована на обеспечение эффективного и качественного решения педагогических и методических задач с учетом образовательных возможностей и потребностей обучающихся.

ANALYSIS OF APPROACHES TO THE METHODOLOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS

Abstract: The article analyzes approaches to the concept and structural structures of the methodological competence of a modern teacher as part of professional pedagogical competence. The methodological competence of a teacher is determined not only by knowledge of teaching methods of his subject, but also by the ability to diagnose his personal characteristics and skills. The methodological competence of a teacher reflects the systemic level of thinking, methodological knowledge and skills acquired in the process of methodological activities. For this reason, the methodological competence of the teacher is focused on ensuring effective and high-quality solutions to pedagogical and methodological problems, taking into account the educational opportunities and needs of students.

Kirish /Введение /Introduction

O‘zbekiston ta’lim tizimida doimiy islohotlarning amalga oshirilishi natijasida pedagoglarni ta’lim tizimining asosiy shaxsi sifatida e’tirof etib, ularni rasmiyatchilik, qog‘ozbozlikdan imkon qadar ozod qilish orqali pedagogik ijod maydonini kengaytira boshladi.

Zamonaviy pedagog nafaqat ma’lum bir fan bo‘yicha mutaxassis, balki metodist, pedagog, psixolog, shuningdek, o‘z kasbiy mahoratini doimiy ravishda oshirib boruvchi ta’lim sub’ektidir. Ya’ni, u ta’limning yangi yo‘nalishlarini idrok etuvchi, o‘z faoliyatini nostandart echimlar bilan boyituvchi, bolalar va ota-onalar bilan muloqot qilishda moslashuvchanlikni ta’minlovchi o‘ziga xos "universal shaxs"ga aylandi.

Demak, zamonaviy pedagog kasbiy muammolarni hal qilishda amaliy tajriba, kasbiy va universal bilim, ko‘nikmalar asosida muvaffaqiyatli harakat qilmog‘i darkor. Bu esa, o‘z navbatida pedagoglarni kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarga ega bo‘lishga undaydi. Masalan, shaxsiy kompetensiyalarga shaxsiy, shaxslararo, ijtimoiy va reflektivlik kiradi.

Ta’lim, tarbiya va rivojlanish jarayonlari nuqtai nazaridan kasbiy kompetensiyalar qatoriga quyidagi pedagogik kompetensiyalar kiradi; axborot-kommunikatsion kompetensiyalari (umumpedagogik va ilmiy-pedagogik xususiyat); O‘zbekiston Respublikasi davlat ta’lim standartiga muvofiq umumiy instrumental kompetensiyalar, shuningdek psixologik-pedagogik, umumiy va ilmiy

kompetensiyalar.

Biroq, pedagoglardan me'yoriy hujjatlarda ko'rsatilgan kompetensiyalarga javob berishni talab qilish biroz mushkul. Chunki ish joyida rasmiyatchilikning talab qilinishi ko'p hollarda bunga xalaqit qiladi. Asosan auditoriyada talabalar bilan bevosita ishlash, ularning ota-onalari bilan darsdan tashqari vaqtlarda muloqot qilish, hamkasblar bilan muloqot qilish kabilardir.

Demak, bugungi kunda pedagogning kasbiy kompetensiya darajasini oshirish juda ham muhimdir.

Adabiyotlar sharhi /Обзор литературы / Literature review

Mahalliy va xorijiy ilmiy-pedagogik adabiyotlarda "kasbiy va pedagogik kompetensiya" tushunchasi odatda uchlikda ko'rib chiqiladi: kompetensiya - kasbiy kompetensiya - kasbiy va pedagogik kompetensiya.

Masalan, D.A.Ivanov, K.G.Mitrofanov va O.V.Sokolovlar kompetensiyani shaxsning muayyan muammolarni hal qilish qobiliyati sifatida tavsiflaydi. Ya'ni, agar u muayyan muammoli vaziyatni hal qilish natijasini ko'rsatsa, shaxsni ma'lum bir sohada vakolatli deb atash mumkin.

O'z navbatida V.A.Slastenin, I.F.Isaev va A.I.Mishchenkolar pedagogning o'z faoliyatini amalga oshirishga nazariy va amaliy tayyorgarligi birligiga e'tibor qaratadi. Shunday qilib, bu holda tadqiqotchilar "kompetentlik" tushunchasini professionallik bilan tenglashtiradilar.

Rus pedagog olimi N.V.Kuzmina kompetensiyani psixologik-pedagogik nuqtai nazardan ko'rib chiqishni taklif qiladi: kompetentlik - bu o'zini va boshqalarni tushunish, shaxslararo hodisalarni bashorat qilish qobiliyati.

Xorijiy ilmiy fikr kompetensiyani belgilashda ham noaniqdir. Misol uchun, 1980-yillarda ushbu mavzu bo'yicha amerikalik tadqiqotchilar V.Blank va D.Shonlar kompetensiyani bilim va fikrlashga asoslangan faoliyatni haqiqatda amalga oshirish qobiliyati deb hisoblashgan.

1990-yillarda xorijlik pedagog olim F.Chivelli kompetensiyani shaxsning asosiy belgilari: insonning qobiliyatlari, uning shaxsiy xususiyatlari va olingan bilimlari, shuningdek, mutaxassis faoliyati natijalarining kasbiy standartlarga muvofiqligi bilan bog'ladi. Uning AQShdagi hamkasblari - Ogayo shtat universitetining kasbiy ta'lim va ishga tayyorlash markazi mutaxassislari kompetensiyani samarali kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan aniq bilim, ko'nikma va qobiliyatlar deb tushunishgan.

2000-yillarning boshlarida ingliz tadqiqotchisi K.Winch kompetentsiyani muayyan vaziyatda muayyan mezonlarga muvofiq vazifani bajarish qobiliyatiga asoslanishini taklif qildi.

Tarkib nuqtai nazaridan, “kompetentlik” tushunchasi “kasbiy kompetensiya” atamasi asosida yotadi.

Ta’lim muammolari bo’yicha mahalliy tadqiqotchilar O.V.Akulova, V.V.Lapteva, A.P.Tryapitsyna va boshqalar kasbiy kompetentsiyani bilim, ta’lim va hayotiy tajriba, qadriyatlardan foydalangan holda kasbiy vazifalar va muammolarni hal qilish qobiliyati bilan tavsiflangan shaxsning ajralmas sifatiga bog'laydilar. V.I.Baydenko ham kasbiy kompetensiya va mutaxassisning shaxsiy xususiyatlari o’rtasidagi bog’liqlikni ta’kidlaydi. Bidekoni qo’llab-quvvatlagan N.N.Xridina "kasbiy kompetensiya" kontseptsiyasiga mavjud tajriba va bilimlarni yangilash, o’z-o’zini safarbar qilish, shuningdek, o’zgaruvchan mehnat sharoitlariga yuqori darajada moslashish qobiliyatini o’z ichiga oladi.

Hozirgi vaqtda ko’pchilik zamonaviy mahalliy tadqiqotchilar kasbiy kompetentsiyani shakllantirish faqat kasbiy qiyinchiliklarni engish, muammolarni hal qilish va vaziyatdan chiqish yo’lini topish orqali sodir bo’ladi, degan fikrga qo’shiladilar (V.E. Kazakova [14], T.I. Pudenko [15] va boshqalar).

Bundan tashqari, ushbu sohadagi noyob tadqiqotlar rossiyalik tadqiqotchilarning Scopus va Web of Science xalqaro axborot-tahliliy ma’lumotlar bazalari jurnallarida chop etilgan ingliz tilidagi ishlarida taqdim etilgan. Shunday qilib, 2019-yilda “Espacios” jurnalida N.I.Demkina, P.A.Kostikov va K.A.Lebedevning bo’lajak IT-mutaxassislarining kasbiy kompetentsiyasini rivojlantirishga yondashuvlar haqidagi maqolasi chop etildi. Ushbu ishda mualliflar o’quv va ilmiy axborot muhitining zamonaviy talablariga javob beradigan ilg’or uslubiy majmualarni o’z ichiga olishi kerak bo’lgan kasbiy kompetensiya modelini taqdim etdilar. Umuman olganda, mualliflarning fikricha, bunday modellar birinchi navbatda axborot jamiyati talablariga javob berishi kerak.

2022 yilda Sibir Federal universiteti jurnalida Krasnoyarsk davlat pedagogika universiteti mualliflar jamoasining maqolasi chop etildi. V.P.Astafieva (M.G.Yanova, V.V.Yanov, S.V.Kravchenko, I.V.Vetrova, jismoniy tarbiya pedagogsining kasbiy kompetentsiyasining mohiyatini ochib beradi.

Kasbiy kompetentsiyani rivojlantirish bo’yicha xorijiy tadqiqotlarning ilmiy yo’nalishi ko’p jihatdan rus maktabiga to’g’ri keladi. Masalan, avstriyalik olimlar

Elizabet Vindl va Yoxannes Dammerer pedagoglarning kasbiy moslashuvida yosh mutaxassislarga ustozlik qilishning rolini ta’kidlaydilar. Bolgariyada bo’lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish Sofiya universiteti tadqiqotchisi Vera Gyurova asarlarida qayd etilgan.

Rimdagi Italiya Ta’limni baholash milliy instituti tadqiqotchilari Mikela Freddano va Valeriya Pandolfini kasbiy kompetensiyaning asosiy komponenti mavjud ta’lim tizimi mutaxassislarining malakasini oshirish deb hisoblaydi.

Metodlar / Методы / Methods

tarixiy, retrospektiv va nazariy-uslubiy manbalarni tahlil qilish, olingan ma’lumotlarni umumlashtirish va sharhlash, kuzatish, suhbat, anketa, kontent tahlil, kvalimetriya va ekspert baholash.

Tadqiqotning metodologik asoslari / Методологическая база исследования / Methodological base of the research

Kasbiy-pedagogik kompetensiyaning turli xil turlari mavjud: psixologik-pedagogik, ijtimoiy-madaniy, uslubiy, predmetli, uslubiy va boshqalar.

Kasbiy pedagogik kompetensiya turlari orasida uslubiy kompetensiya alohida o’rin tutadi, chunki pedagogning kasbiy mahorat darajasi unga bog’liq.

Mahalliy pedagogik bilimlarda pedagoglar 1990-yillarning ikkinchi yarmidan boshlab metodik kompetensiya haqida gapira boshladilar. Bu vaqtda V.I.Zemtsova, N.L.Stefanova, V.A.Adolf, T.S.Polyakovalarning asarlari paydo bo’ldi.

Pedagogika sohasidagi mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish natijalari shundan dalolat beradi, bunda pedagogning uslubiy kompetensiyasi quyidagicha talqin qilinadi:

- pedagog shaxsining pedagoglik kasbiga bo’lgan qadriyat munosabatlari, shuningdek, kasbiy bilim va ko’nikmalar yig’indisini aks ettiruvchi integral, kasbiy ahamiyatli xususiyati (T.V. Syasina);
- o’quv-uslubiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo’lgan uslubiy bilimlar va uslubiy ko’nikmalar, shuningdek, kasbiy ahamiyatga ega bo’lgan shaxs sifatleri majmui (T.S.Mamontova);
- pedagogning turli xil o’qitish usullari va didaktik metodlar, o’qitish texnikasi, o’quv jarayonida bilim va ko’nikmalarni egallashning psixologik mexanizmlari haqidagi bilimlarini o’zlashtirish ko’nikmalari yig’indisi (N.V.Kuzmina);
- shaxsning ajralmas mulki, muayyan sohada tashqi dunyo bilan samarali o’zaro ta’sir qilish imkoniyatini ta’minlovchi murakkab shaxsiy resurs (R.P.Milrud);

- pedagogning uslubiy, uslubiy bilimlari, malakalari, tajribasi, motivatsiyasi, qobiliyatlari va uslubiy-pedagogik faoliyatda ijodiy o‘zini-o‘zi ro‘yobga chiqarishga tayyorligi tizimini aks ettiruvchi ishbilarmonlik, shaxsiy va axloqiy fazilatlarining ajralmas tavsifi (T.A. Zagrivnya);

- I.V.Grebnevning fikriga ko‘ra, pedagogning kasbiy kompetentsiyasining muhim tarkibiy qismlaridan biridir.

F.F.Nagibin va N.V.Ippolitovlarning fikricha, pedagogning uslubiy kompetentsiyasi o‘quv-uslubiy faoliyatni sifatli amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan psixologik va pedagogik, ilmiy va uslubiy bilim, ko‘nikma, malakalari, mahorati, motivatsiyasi va shaxsiy fazilatlarini yig‘indisiga asoslanadi.

Tadqiqot natijalari / Результаты исследования / Research results

Biz "pedagogning uslubiy kompetentsiyasi" tushunchasini tahlil qilish jarayonida ushbu kontseptsiyani turli olimlarning pozitsiyalaridan kelib chiqib o‘rganishga harakat qildik. "Pedagogning uslubiy kompetentsiyasi"ni tadqiq qilgan olimlarning mazkur tushunchaga ta‘riflari bir-biriga zid bo‘lmasdan, balki aksincha bir-birini to‘ldirishiga amin bo‘ldik. Tahlil jarayonida biz umumiy qabul qilingan yagona ta‘rifning yo‘qligining guvohi bo‘ldik.

Xulosa o‘rnida ta‘kidlash joizki, uslubiy kompetentsiya pedagogning kasbiy kompetentsiyasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida, uning mazmunidagi o‘zgarishlar tufayli, uning o‘ziga xos xususiyatlarini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etadi.

"Pedagogning uslubiy kompetentsiyasi"ning mazmuni, tuzilishi va mezonlarini tahlil qilib, biz ushbu tushunchaning mazmunini aniqlash bilan birga uni kasbiy kompetentsiyaning tarkibiy, ajralmas qismi sifatida professional shaxsni anglaymiz. Demak, "pedagogning uslubiy kompetentsiyasi" uning pedagogik faoliyat jarayonida egallagan uslubiy bilim va ko‘nikmalarni tizimli egallash darajasini aks ettiruvchi mahorati, o‘quv-uslubiy muammolarni samarali va sifatli hal etishni ta‘minlashga qaratilgan shaxsiy sifatlari, kasbiy imkoniyat va ehtiyojlari bilan belgilanadi.

Pedagogning kasbiy faoliyatini tahlil qilish jarayonida biz N.G.Masyukova tomonidan taklif qilingan pedagogning uslubiy kompetentsiyasining tuzilishi xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi: mavzu-faoliyat, kognitiv, analitik-refleksiv, shaxsiy va axborot texnologiyalari kabi tarkibiy qismlarni aniqladik.

Pedagogning pedagogik faoliyati an’anaviy ravishda ilmiy-uslubiy va

psixologik-pedagogik kabi faoliyat turlari bilan bog'liq. Jamiyat rivojlanishining axborot bosqichi uslubiy kompetentsiya tarkibida axborot texnologiyalarini ko'rib chiqish talab etadi.

O'zbekiston Respublikasining me'yoriy hujjatlarini tahlil qilish asosida uslubiy kompetentsiyaning axborot texnologiyalari tarkibiy qismining ahamiyatini asoslash:

1) birinchidan, “Ta’lim” milliy loyihasida ta’lim ishtirokchilari uchun xavfsiz bo‘lgan hamda ta’limning ochiqligi va uning yuqori sifatini ta’minlaydigan zamonaviy raqamli ta’lim muhitini yaratish vazifasi qo‘yilgan;

2) ikkinchidan, O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi 637-O‘RQ-sonli "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni ta’lim muassasalari axborot xavfsizligi va ta’lim ishtirokchilarining shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilishni ta’minlashi kerakligini hisobga olgan holda elektron shaklda va masofaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanib asosiy umumiy ta’lim dasturlarini amalga oshirishga qaratilgan ta’limni rivojlantirish bo‘yicha muhim ko‘rsatmalarni belgilab berdi;

3) uchinchidan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yilning 4-fevral kuni e’lon qilingan “O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”gi Farmoniga² ko‘ra “Axborot xavfsizligini ta’minlash va kommunikatsiya tarmoqlari, dasturiy mahsulotlar, axborot tizimlari va resurslarini himoya qilishning zamonaviy texnologiyalarini tatbiq etish chora-tadbirlarini amalga oshirish, axborot resurslarini himoya qilish bo‘yicha texnik infra- tuzilmani yanada rivojlantirish” ustuvor vazifalardan biri sifatida qayd etilgan.

Axborot xavfsizligi deganda tabiiy yoki sun’iy xarakterdagi tasodifiyyoki qasddan qilingan ta’sirlardan axborot va uni qo‘llab-quvvatlab turuvchi infratuzilmaning himoyalanganligi tushuniladi. Bunday ta’sirlar axborot munosabatlariga, jumladan, axborot egalariga, axborotdan foydalanuvchilarga va axborotni muhofaza qilishni ta’minlovchi infratuzilmaga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 12-dekabrdagi «Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida»gi Qonunida axborot xavfsizligi axborot borasidagi xavfsizlik deb belgilangan va u axborot sohasida shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarining himoyalanganlik holatini anglatadi.

4) to‘rtinchidan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi kelgusi o‘n yilliklar uchun zamonaviy axborot jamiyatini

shakllantirish sharoitida shaxsni shakllantirish uchun asos yaratadigan boshlang'ich, umumiy o'rta va oliy ta'limning yangi davlat ta'lim standartlarini tasdiqladi. O'zbekiston Respublikasi davlat ta'lim standartlari tegishli AKT vositalari va ulardan foydalanadigan va qo'llab-quvvatlovchi “xodimlarning etarli malaka darajasi to'g'risida”, “Axborot texnologiyalari va axborotni muhofaza qilish”,

O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 8-sentabrdagi O'RQ-444-sonli “[Bolalarni ularning sog'lig'iga zarar yetkazuvchi axborotdan himoya qilish to'g'risida](#)”gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 2-iyuldagi O'RQ-547-son “[Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida](#)”gi Qonunlariga muvofiq ta'lim muassasalari darajasida elektron axborot va ta'lim muhitining ishlashini ta'minlashi kerakligini ta'kidlaydi..

Shunday qilib, yuqorida muhokama qilingan me'yoriy hujjatlarni tahlil qilish asosida biz pedagogning uslubiy kompetensiyasi axborot texnologiyalari borasidagi savodxonligi, masofaviy ta'lim va axborot xavfsizligi sohasidagi bilimlarga asoslanadi, degan xulosaga keldik.

Xulosa /и Заключение / Conclusion

Umuman olganda, pedagogning uslubiy kompetensiyasi sohasidagi tadqiqotlar tahlili ushbu muammoning rivojlanish evolyutsiyasini taqdim etishga imkon berdi.

Shunday qilib, xorijiy va mahalliy tadqiqotchilarda "uslubiy kompetensiya" tushunchasi 1990-yillarning ikkinchi yarmidan boshlab tadqiq qilingan bo'lib, bu pedagogning nafaqat o'z fanlarini o'qitish metodikasi sohasida, balki pedagogik faoliyatida zarur bo'ladigan fan-texnika yutuqlari borasidagi bilimlarni amaliyotda qo'llay olishligini ham anglatadi.

Umuman olganda, uslubiy kontseptsiya mehnat psixologiyasi yo'nalishidagi tadqiqotlarning "kasbiy kompetensiya" va "kasbiy-pedagogik kompetensiya" atamallari bilan yonma-yon rivojlanadi.

Demak, pedagogning uslubiy kontseptsiyasi nafaqat kasbiy kompetensiyaga ega bo'lish uchun, balki kengroq ma'noda ko'p sonli vaziyatlarni engish va guruhda ishlashga imkon beradigan kompetensiyadir. Pedagoglarda uslubiy kontseptsiyaning mavjudligi ularning o'z faoliyatini moslashuvchan va reproduktivdan samarali va ijodiy darajaga ko'tarishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Salaeva M.S. Formation of virtual academic mobility of future teachers in the context of education information // “Образование и наука в XXI веке” международный научно-образовательный электронный журнал. ISSN: 2658-7998. Выпуск №15 (том 3) (июнь, 2021). - С.480-484.
2. Salaeva M.S., Djumabayeva M. Formation of virtual academic mobility of future teachers in the context of education information // International Multidisciplinary Scientific Journal (IMSJ) ISSN: 2091-573X. With Impact Factor: 3.2. Volume 1. Issue 1, June 2021.- P. 36-37. Google scholarship <https://www.sciencepublish.org/>
3. Salaeva M.S., Djumabayeva M. Psixologlar faoliyatida bolalar salomatligini saqlovchi va shaxsini rivojlantiruvchi raqamli manbalar kolleksiyalarini ishlab chiqish zaruriyati / "Maktabgacha ta'limda davlat va nodavlat sektorini rivojlantirish: yangi shakllar va ta'lim mazmuni" mavzusidagi Xalqaro onlayn konferentsiya / Низомий номидаги ТДПУ. - Тошкент. 2020 йил 13 май. – Электрон тўплам. - Б.303-305.
4. Салаева М.С., Джумабаева М. Таълимни модернизациялаш шароитида педагог шахсининг ижтимоийлашуви ва профессионаллашуви // UzACADEMIA Ilmiy-uslubiy jurnali ISSN (E) – 2181 - 1334 Barcha sohalar bo'yicha electron jurnal. VOL 2, ISSUE 9 (19), July 2021 Part - 1. - С.54-60. www.academscience.uz
5. Salaeva M.S., Luxmanovna N.M. Kichik maktab yoshdagi o'quvchilarni ijtimoiy faolligini rivojlantirish // Scientific progress. VOLUME 3 | ISSUE 3 | March, 2022. ISSN: 2181-1601. Uzbekistan www.scientificprogress.uz Pages 380-383. <http://www.scientificprogress.uz/storage/app/media/3-3.%20064.%20380-383.pdf>
6. Салаева М.С., Джумабаева М.Б. Педагогинг кичик мактаб ёшидаги болаларни ижтимоий мобиллигини оширишга таъсири // Ijtimoiy fanlarda innovasiya onlayn ilmiy jurnali. ISSN - 2181-2608. With Impact Factor: 8.2 SJIF: 5.426 - Б. 59–62. Retrieved from <http://www.sciencebox.uz/index.php/jis/article/view/1552>
7. Салаева М.С., Бекназарова Х.Х. Бошланғич таълим ўқувчиларини ижтимоий мобиллигини ривожлантириш // Eurasian journal of social sciences, Philosophy and culture. Innovative Academy Research Support Center UIF = 8.2 |

SJIF = 6.051 www.in-academy.uz Volume 2 Issue 4, April 2022

2181-2888.

Pages

ISSN

136-139.

<https://zenodo.org/record/6511330#.Y1G0jnZByUk><https://doi.org/10.5281/zenodo.6511330>

8. Салаева М.С., Бекназарова Х.Х. Формирование мобильности личности как педагогическая проблема // Scientific progress. VOLUME 3 | ISSUE 3 | 2022 ISSN: 2181-1601. Uzbekistan www.scientificprogress.uz Pages 384-390.

<http://www.scientificprogress.uz/storage/app/media/3-3.%20065.%20384-390.pdf>

9. Салаева М.С., Мамадалиева У.С. Развитие когнитивной мобильности учащихся в начальном образовании / “Xorijiy tillarni o‘qitishda yangicha yondashuvlar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjumani. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti – T.: “Firdavs-Shoh” nashriyoti, 2022 – B. 276-281.

10. Salaeva M.S., G‘ulamova S.R. Ta’limni axborotlashtirish sharoitida bo‘lajak pedagoglarning virtual akademik mobilligini shakllantirish / “Xorijiy tillarni o‘qitishda yangicha yondashuvlar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjumani. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti – T.: “Firdavs-Shoh” nashriyoti, 2022 – B. 209-213.

11. Salaeva M.S., Suyarova D.X. Pedagogning kasbiy faoliyatida pedagogik aks ettirishning o‘ziga xos jihatlari / «Білім беру қызметі: инновациялық әдістер, құралдар және тәсілдер» тақырыбындағы халықаралық форум материалдары – Шымкент: «Қызмет» баспаханасы, 2022. - B.449-459. ISBN 978-601-06-8694-6

12. Salaeva M.S., Yaqubova L.I. Pedagogning kasbiy taraqqiyotiga ta’sir qiluvchi omillar / «Білім беру қызметі: инновациялық әдістер, құралдар және тәсілдер» тақырыбындағы халықаралық форум материалдары – Шымкент: «Қызмет» баспаханасы, 2022.- B.459-466. ISBN 978-601-06-8694-6

Research Science and
Innovation House

